№ 249 ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 13 1904 ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 13 № 249

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Գաբրիէլ, Աննա, Գարեգին, Տիգրան, Լեւոն և Սարգիս Յարութիւնեանցները յայտնում են ազգականներին և բարեկամներին, առաջին երկուսը սիրելի որդու, իսկ վերջինները Թամամշեան եղբօր

ՎԱՀԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑԻ

մահը։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ կիրակի, ամսիս 14 ին 10½ ժամին առաւօտեան, սեփական տնից (Հաւլաբար, Արարատեան փող. № 7) դէպի Էջմիածնեցոց եկեղեցի, իսկ Թաղումը Խոջիվանքի գերեզմանատանը. ամբիծքը այսօր, երեկոյեան ժամը 5½ ին։ 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կարևոր է իրագործել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայոց ներկայացումները Բագւում. Նամակ Ջիվանշիրի գաւառից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Կորուստներ և յաղթութիւններ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մի քանի օր Ղարաբաղում.

ԿԱՐԵՒՈՐ Է ԻՐԱԳՈՐԾԵԼ

Մենք կարիք համարեցինք մի քանի յօդուածներում խօսել գիւղական համայնքի կեանքի այնպիսի մի էական խնդրի վրա, ինչպէս է նրա վարիչների ընտրութիւնը և մեր ստացված թղթակցութիւնները ցոյց տուին, որ մի քանի տեղերում համայնքները կարողացել են իրանց կոչման բարձրութեան վրա մնալ և ընտրել են արժանաւոր գործողների։ Սակայն մեծամասնութիւնը դեռ գիտակցաբար չէ վերաբերվում գործին և չէ ըմբռնում, որ գիւղական համայնքը կարող է օգտուէտ գործունէութեան ծրագիրներ իրագործել կեանքի մէջ, եթէ նա կարող լինի առաջ մղել այնպիսի ղեկավարների, որոնք նրպաստէին ամեն կերպ տեղական ինքնագործութեան զարգացմանը։

Ինչ ասէք, որ չէ կարող իրագործել գիւղական համայնքը իր շրջանում, եթէ նա շնորհք և հաստատ ցանկութիւն ունենայ գործելու որոշ ծրագրով։ Համայնքը իբրև ինքնուրոյն մարդկանց հաւաքական մի համախմբում լիակատար տէրն է իր բոլոր տնտեսական և հասարակական գործերի։ Նա կարող է մտցնել ամեն տեսակ բարւոքումներ և կատարելագործութիւններ իր տնտեսական կեանքի մէջ, օգտվելով գործակցութեան և փոխադարձ օգնութեան այն մեծ ոյժից, որ տալիս է հաւաքական մարմինը։

Եւ փաստերը ցոյց են տալիս, որ այն դէպքերում, երբ գիւղական համայնքը ձեռնարկել է հաւաքական գործունէութեան, նա աչքաղեցրել է շատ լուրջ և կարևոր գործեր։ Մեզ յայտնի են դէպքեր, երբ համայնքը իր սեփական միջոցներով անց է կացրել չնչին ծախքերով այնպիսի առուներ, որոնց շինելու համար հարկաւոր կը լինեն մի քանի հազար րուբլիներ, եթէ գործը առաջ տարված լինէր կապալով։ Գիւղի համար ծանր չի լինի ոչ մի զոհաբերութիւն, երբ նրա արդիւնքը օգտաւէտ է գիւղական համայնքի համար։ Գիւղը իր ամբողջութեամբ հեշտութեամբ կարող է վճարել ամեն տեսակ պարտք և այդ պատճառով նա կարող է նիւթական միջոցներ ձեռք բերել իր ծրագիրները իրագործելու համար։

Միայն պէտք է գիւղը ցանկանայ և անկեղծ ու գիտակցօրէն ցանկանայ առաջ գնալու. նա այն ժամանակ շատ խոշոր առաջադիմութիւններ կարող է անել։ Բայց կարևոր է, որ նրա վարչական անձինք, ոչ թէ չը խանգարեն գործին, այլ և էապէս նպաստեն։ Ահա ինչու նրանց ընտրութիւնը կարևոր գործնական նշանակութիւն ունի կեանքի մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԲԱԳՒՈՒՄ

—

Նոյեմբերի 9 ին, հայոց դրամատիկական խումբը ներկայացրեց առաջին անգամ «Աշխարհի դատաստանը», դրաման, 5 գործ., հեղ. Եղիշէ ծ. վ. Մուրադեանի։ Պէտք է ասած, որ յարգելի հեղինակը ուղղակի մի փորձ է կամեցել արած լինել գետեղելով բեմական այդ գրուածքի մէջ նմուշներ Աստրպատականի հայերի կեանքից, այն էլ վերցնելով այդ կեանքի ամենակեղտոտ և զազրելի կողմերը։

Ի հարկէ, կարելի է և պէտք է ծանօթացնել մարդկանց կեանքի վատ կողմերի հետ, բայց այդպիսի ծանօթութիւնը լաւ է, երբ կատարվում է կամ գրքի միջոցով կամ ծառայում է իբրև նիւթ լուրջ դատախօսութեան. իսկ որպէս զի բեմից ցոյց տալ հանդիսականներին կեանքի վատ կողմերը, դրա համար պէտք է, որ գրուածքը լինի շատ տաղանդաւոր, և, որ գլխաւորն է, լինի օժտված նուրբ գեղարուեստական ճաշակով։ Դժբաղդաբար, գրուածքը զուրկ է, թէ առաջինից և թէ երկրորդից, և դրաման բեմական ոչ մի արժանաւորութիւն չունի ու բոլոր հինգ գործողութիւնները ոչնչով չեն կապված իրար հետ, բացի հեղինակի ցանկութիւնից, որ ի հարկէ շատ քիչ է։ Այնուամենայնիւ ես չեմ ցանկանում բոլորովին մեղադրել յարգելի հեղինակին. անշուշտ նրա նպատակը շատ գովելի և վեհ է եղել, երբ գրել է իր «Աշխարհի դատաստանը», միայն ափսոս, որ այդ նիւթը նա դարձրել է բեմական և ոչ թէ նիւթ քարոզի ամբիոնից։ Բայց բաւական է. դառնանք բովանդակութեան, որը կարելի է երկու խօսքով պատմել։

Կօշկակար Գրիգորը (Ստեփանեան) ունի մի գեղեցիկ և հաւատարիմ կին Մարիամ անունով (Սիրանոյշ), որը նրա մահից յետոյ, իր չորս փոքրիկ երեխաների հետ մնալով առանց կտոր հացի և ոչ մի կողմից օգնութիւն չը ստանալով, հակառակ իր կամքին և, յուսահատված, դառնում է անառակութեան զոհ, մանաւանդ որ դէպի այդ ճանապարհը մղում է նրան պարսից ծառայող Կարապետ Խանը (Պետրոսեան), որին և յաջողվում է բռնի կերպով տիրանալ Մարիամին։ Դառնալով անառակ կին, Մարիամը մի կերպ կարողանում է կերակրել իրան և փոքրիկ մանուկներին և [illegible] կեանքը. բայց անա պատահմամբ նրա տան առաջ մի երեկոյ բարձրանում է մի ինչ որ աղմուկ և արձակվում է մի քանի ատրճանակ. դա բաւական է լինում, որպէս զի խեղճ Մարիամին քշեն տանեն Բեգլարբէգու մօտ և պահանջեն վերջինից, որ նա բոլորովին արտաքսէ քաղաքից պոռնիկ Մարիամին։ Պահանջողները այն մարդիկ են, որոնք չեն օգնել Մարիամին, երբ նա քաղցած և անօթի էր և որոնք նրա կորստեան, անառակութեան պատճառն էին եղել։ Ահա կատարվում է այդ մարդկանց—աշխարհի—դատաստանը, այսինքն Մարիամին աքսորում են և ոչ ոք նրան չէ ցանկանում փրկել, բացի մի մարդից, այն է կօշկակար Գրիգորի ընկեր Վահանից (Ալիխանեան), որը դատաւորների երեսներին է տալիս նրանց փարիսեցիութիւնը, անարդարութիւնը և հրէշաւոր անբարոյականութիւնը, բացատրելով, թէ երբ որ անբարոյականութիւն են կատարում հարուստները, նրանց կանայք—դա ներվում է և նրանց մասին ասում են, թէ նրանք «զուարճանում են», իսկ երբ որ մի աղքատ կին դիմում է անբարոյականութեան, լոկ իր կեանքը պահպանելու համար—այն ժամանակ ամենքը պատրաստ են քարկոծելու նրան։ Այդ է «Աշխարհի դատաստանը»։ Դերակատարները վատ չէին, թէև պիէսում չը կան աչքող տիպեր բեմական տեսակէտից շնորհիւ դրամայի այն պակասութիւններին, որոնց մասին մենք վերև յիշեցինք։ Թատրոնը համարեա թէ լիքն էր։

Արշակ Առաքելեան

ՆԱՄԱԿ ՋԻՎԱՆՇԻՐԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Մաղաւուզ, նոյեմբերի 2 ին

Ինչպէս յայտնի է, մեր նահանգական իշխանութեան կարգադրութեամբ և գիւղական ազգաբնակութեան ջանքերով նահանգի զանազան կէտերի մէջ ճանապարհներ են շինվում։ Մեր գաւառում ճանապարհներ շինվեցին Թարթառ կայարանից մինչև ռուսական երկու նոր գիւղերը—Շհար Երի և Ջանեաթաղ, նոյնպէս և Սարսանգի յայտնի ճանապարհը (էլ-Լուլին), որը կապելով գաւառի տափարակ մասերը ամառնային արօտատեղերի հետ և ուրեմն ծառայելով ընդհանուր ազգաբնակութեան շահերին՝ աւելի կարևոր է։ Այս ճանապարհը անցնում է գաւառի լեռնային մասով. անտառների, կիրճերի միջով և այդ պատճառով մեծ ջանք ու աշխատանք է խլել ժողովրդից, մանաւանդ Սարսանգին-Կապը անունով յայտնի տեղը։ [illegible] ցանք՝ առանց կապիտալի ու տեխնիքական միջոցների կատարած՝ մեր գիւղացու այդ հերոսական աշխատութիւնների վրա։ Ճանապարհին պատահած սայլի գնալը անդունդների վրայով ինձ երազ էր թւում։ Ինձ ասացին, որ հիմա սայլը՝ առանց դժուարութիւնների՝ մօտենում է Մռաւի արօտատեղերին։

Բայց շատ ափսոս, որ անճար գիւղացին այդ աշխատութիւնների վրա նայել է, ինչպէս «զոռ ու բէգեարի» վրա և հեշտ պրծնելու համար՝ շատ տեղեր, շարած պատերի մէջ ցախ դնելով և հող լցնելով է իր բաժին աշխատանքը աւարտել։ Այդ պատճառով ճանապարհի նորոգումը, որ վերապահված է գիւղացիներին, ամեն տարի պէտք է մեծ աշխատանք և ժամանակ խլէ նրանցից, այն էլ ամառ ժամանակ, երբ ամեն մի րոպէն թանգ արժէ գիւղացու համար։ Հէնց այս ամառ, իշխանութեան կարգադրութեամբ, 500-ից աւելի գիւղացիներ, իրանց հացով ու ջրով, սախկորուստի պէտք է մտնվէր։ Նիհար ձիս իր նիհար բեռի հետ մի կերպ ժայռերին քսվելով անցնում գնում էր, բայց հատ փալանով ջորիի համար, որի բեռը աւելի հաստացնում էր իրան՝ շաւիղը խիստ նեղ էր։

Դարձեալ մեր առջև բացվեց երկու ճանապարհ և մենք կանգ առանք։ Ո՞վ գիտէ նրանցից որն է Տաթևինը։ Մեր բախտից երեւեցան երկու ջորի, որոնց հետևում էին երկու գեղջուկ։ Նրանք մեզ անչափ ուրախացրին։ Նրանք նոյնպէս գնում էին Տաթևի կողմը։ Մոռացել եմ նրանց գիւղի անունը, վանքից հեռու չէ։ Այդ գեղջուկներից մէկը կենսուրախ ու խօսել սիրող մարդ էր։ Նա ինձ համարեա իր ամբողջ կենսագրութիւնը պատմեց։ Նրա անունը Սիմէօն Ջհանգիրեան էր։ Ունէր երկու եղբայր Բագու, որոնք լաւ տղերք են և միշտ փող են ղրկում իրան. ուրախութեամբ լըսում էի իրան, որովհետև ձայնը անկեղծ էր և խօսքը շիտակ։ Ո՜րքան նա խնդրեց ինձ, աղաչեց, համոզեց, որպէս զի հիւր գնամ իրան։ Երդվեց, որ ինձ համար ոչ մի ծախս չէ անելու, որ ամեն բան տանը ունի, հաւ, ձու, իւղ, պանիր։ Ցաւեցի, որ անկարող եղայ կատարել նրա այդ ցանկութիւնը։

Նա ինձ շատ բաներ պատմեց և շատ բան էլ իմացաւ ինձանից։ Այսպէս խօսելով մօտեցանք Տաթևին։ Նրա ընկերը, որը շարունակ լուռ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՔԱՆԻ ՕՐ ՂԱՐԱԲԱՂՈՒՄ

—

Մեր առջև տարածված էր կրկին լեռնային բնութիւն։ Վիթխարի ժայռերը տարբեր ձևի գագաթներով և մռայլ տեսքով նկարվում էին երկնքի վրա։ Ստորոտները ծածկվել էին խումբ-խումբ անտառներով, վարելահողերով, գիւղերով, որտեղ այս ու այն ձորակում նշմարվում էր կապոյտ ծուխ։ Ջրի մէջ մի շքեղ անկիւնում նկատվում էր անսովոր շինութիւն, մօյգ կարմիր կտուրով։

—Այդ ի՞նչ անագին բան է, հարցրեց Սաքուլը։

—Հէնց այնտեղ ենք գնալու, պատասխանեցի ես։

Տարակոյս չը կար, որ դա էր Գաւգարի շինած ուսումնարանը։

Անտառից դուրս գալուն պէս ազատ շունչ քաշեցի։ Երևի բանտից ազատվելու միջոցին մարդ նոյն բանն է զգում։ Ժայռոտ ճանապարհը, անտանելի պտոյտներով իջնում էր գլխիվայր։

Ես նոյնպէս սախված էի ձիուցս իջնել, անկարելի էր նստած մնալ։ Գնում էի ոտներս ջարդելով և ետևիցս քարշ տալիս ձիուն, որը եթէ վարժված չը լինէր, անպատճառ պէտք է գլորվէր դէպի անդունդները։

Երկիրը բաւականաչափ խաւարեց։ Փոքրիկ գիւղը, որը հեռու չէր մեզանից, հազիւ հազ որոշվում էր։ Այնտեղից արդէն լսվում էր զամփռի հաչոց և ծծկեր երեխայի լաց։ Այս բոլորը փարատում էր սրտիս վրա ծածկված ծանր տպաւորութիւնը։ Մենք գնում էինք մարդկանց մօտ։

Գիւղացի Յարութիւնի տանը լաւ ընդունելութիւն գտայ։ Կարծես հին ծանօթ և ցանկալի հիւր լինէի նրանց համար։

Դաշտի աշխատանքից նոր վերադարձած տղամարդիկ, գլուխները գոյնզգոյն թաշկինակներով կապած շրջապատեցին ինձ ու սիրալիր կերպով հարց ու փորձ արին առողջութեանս մասին։ Սկսեցի խօսել, պատմել հազար տեսակ բաներ։ Լսում էին մեծ հետաքրքրութեամբ և երբեմն երբեմն սրամիտ հարցեր առաջարկում։ Ի միջի այլոց նրանք ինձանից իմացան, թէ օրական քանի մարդ է մեռնում ամբողջ երկրագնդի վրա։

Այս բարի մարդիկ ինձ լաւ կերակրելուց յետոյ առաջնորդեցին ինձ դէպի միքուր սենեակը, ուր հանգիստ պէտք է տայի յոգնած իջնում էր ջորիից, հակառակ պարագայում մարմինս։ Բոլորից ջահել մի գիւղացի, որ խօսակցութեան ժամանակ միմիայն լուռ լըսում էր, ինձ բարի գիշեր մաղթելու միջոցին ներողութիւն խնդրելով հարցրեց՝ թէ հոգեհան Գաբրիէլ հրեշտակապետը որ մի հատ է, ինչպէս է հասնում ամեն տեղ։

Դայմաղաղլու գիւղի գեղեցիկ շրջակայքը դիտելուց յետոյ այցելեցի ուսումնարանը, որը մի ընդարձակ ու լուսաւոր շինութիւն է։ Յետոյ հիւր ընկալներիս մնաս բարով ասելով ճանապարհվեցինք դէպի Տաթևի վանքը։

Եղար ձիս կրկին սկսեց ծոյլ ծոյլ քայլել և կրկին Սանխօ-Պանչօս իր ջորիի վրա ոտները լայն տարածված հետևում էր ինձ։ Սկզբում ճանապարհը տանելի էր, բայց երբ հասանք լեռների գագաթներին, ուր վիթխարի ժայռերը, ահռելի անդունդները ու կուսական անտառները խառնվում էին իրար, արդէն նախընթաց օրվայ տեսածներս բոլորովին մոռացայ։ Պատահում էր այնպիսի տեղեր, ուր ժայռոտ շաւիղը այնպէս էր խցկված ապառաժների և անդունդների մէջ, որ ձիս մի հրաշքով կարողանում էր քայլերը փոխել։ Եթէ պատահմամբ դիմացի կողմից որ և է ձիաւոր հանդիպէր՝ մեզանից մէկը անպատճառ պէտք է անդունդը ընկնէր։ Այդպիսի դէպքերում նախազգուշացնում էի Սաքուլին և նա

ված էին արդէն շինած, վերջացրած ճանապարհի մի տեղի ուղղութիւնը փոխել կամ միւս տեղերը նորոգել: Իսկ թէ գիւղական հասարակական պաշտօնեաները, այս նեղ տարին, որքան հաւ, ձու, իւղ, հաց հաւաքեցին զոռով և ում համար,—դա ամենից լաւ գիտէ մեր գզիր Մանաս-դային...

Մենք այցելեցինք նաև Սարսանգի նոր կամուրջը, որը շինվում է հէնց հին, խարխուլ, կամուրջին կից: Շինել տուողը Խան-Գարբանդ գիւղացի Ահմէդ-բէգ Մահմէդ-խան-բէգովն է: Ասում են, որ հին կամուրջն էլ հէնց նրա նախնիքն են շինել տուել: Ահա մի ուրախալի դէպք մեր թուրքերի մէջ, որ մենք պարտք ենք համարում արձանագրել: Ամենի Թարթառի վրա շինած այդ կամուրջովն է անցնում 40 հազար ազգաբնակութիւնը, բիւրաւոր հօտերով, սար ու դաշտ անում:

Թարթառ գետի վրա նորերս շինվել է և մի ուրիշ քարուկրէ, հոյակապ կամուրջ, Ջրամիջի ջրաղացների մօտ: Նախաձեռնողը և դրամ հանգանակողը Տօնաշէն գիւղացի Ջրաղացատէր Յարութիւն Հայրապետեանն է, իսկ նիւթական միջոցները տուել են, գլխաւորապէս, Բագու—Բալախանում ծառայող այստեղացի երիտասարդները, նոյնպէս հանգանակված է մեր գիւղերում մի քանի յայտնի անձնաւորութիւններից:—Բայց ափսոս, որ Ջրամիջի ճանապարհի միայն մի մասն է յարմարեցրած սայլի համար, հացհատիկը առաջւայ պէս դարձեալ գրաստներով են տանում Թարթառի անդրնդախոր ձորում գտնվող ջրաղացները, որ շատ ծանր է մեր հինգ-վեց գիւղերի ազգաբնակութեան համար:

Կարծում ենք, որ ժամանակ է մտածելու մեր այդ գիւղերից մէկում մեքենական ջրաղաց շինելու: Թող այդ մասին հոգան Բագւում գտնվող տեղացի մասնագէտները, որոնք թէ նիւթական միջոց ունեն և թէ հմտութիւն: Ահա մի գործ, որ թէ ժողովրդի համար կը լինի օգտաւէտ և թէ ձեռնարկողի համար՝ շահաւէտ:

Ի դէպ. գաւառական իշխանութիւնը՝ ցանկանալով կանոնաւոր հաղորդակցութիւն ունենալ Երից-Մանկանց վանքի հետ՝ մտադիր է գիւղացիների միջոցով դէպի այդ վանքն էլ կանոնաւոր ճանապարհ շինել տալ, որը, սակայն, [illegible]

Գ. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Բագւում Նոյեմբերի 9-ին հիւանդացել են 3 հոգի (2 թուրք, մի ռուս). Նաւթագաշտում հիւանդացել և նոյն օրը մեռել է մի հայուհի: Բագուի նահանգի գաւառներում, հոկտեմբերի 10-ից մինչև Նոյեմբերի 9 ը խօլերայից մեռել են. Բագուի գաւառում—16 հոգի, Շամախու՝ 9, Լէնքօրանի՝ 32, Ջավադի՝ 53 հոգի: Երկաթուղու գծի վրա նոյն ժամանակամիջոցում մեռել են 6 հոգի:

—

Պարսից Շահի լիազօր ներկայացուցիչը Կ. Պօլսում՝ Միրզա-Րիզա-Խան-Ամիր-Նօեան ժամանեց Թիֆլիս Նոյեմբերի 10-ին և իջևանեց «Օրիանտ» հիւրանոցում: Միրզա-Րիզա-Խանը մօտ օրերս կը մեկնի Պետերբուրգ:

—

Վաղը, Նոյեմբերի 14 ին, կիրակի օրը, Թիֆլիսի Փաոքի Տաճարում, ցերեկվայ ժամը 1-ին կայանալու է գեղարուեստը խրախուսելու կովկասեան ընկերութեան XIV ցուցահանդէսի բացումը:

—

Մեզ հաղորդում են, որ անցեալ տարի Սուխումի շրջանից արտահանվել է դէպի Եգիպտոս մերձաւորապէս 8—10 հազար պուդ ծխախոտ: Սա առաջին լուրջ դէպքն է, որ մեր երկրից մեծ քանակութեամբ ծխախոտ է գրնվել օտարերկրեայ ֆիրմաների միջոցով: Ներկայ 1904 թուին ծխախոտի մի յայտնի քանակութիւն նոյնպէս նշանակված է Եգիպտոսի համար: Շատ մխիթարական է արձանագրել, որ նոյն մեր երկրի ծխախոտը կարողանում է մրցել օտարերկրեայ ծխախոտի լաւագոյն տեսակների հետ և երկրորդ, որ այդ ծխախոտը մշակվում է հայերի ձեռքով, որոնք հաստատվել են Սև ծովի արևելեան ափերում և զբաղվում են ծխախոտագործութեամբ մի քանի տասնեակ տարիներից ի վեր:

—

Բժշկական Պիրագօվեան ընկերութիւնը միջնորդութիւն է յարուցել ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ այն մասին, որ, աչքի առաջ ունենալով շատ տեղերի հունձի պակասութիւնը, իրան թոյլատրվի ստորագրութիւն բանալ գիւղացի ժողովրդին բժշկական և սընունդի համար նպաստ հասցնելու, որոնց կարիքն արդէն զգացվում է: Ընկերութիւնը մատնացոյց է անում այն բանը, որ ինքն այդ միջնորդութիւնը յարուցել է դեռ ևս հանգուցեալ Ֆօն-Պլէվէի մինիստրութեան օրով, բայց դեռ մինչև օրս պատասխան չէ ստացել:

—

Բագուի լրագիրների յայտարարութիւններից երևում է, որ մեր յայտնի երգչուհի օրիորդ Պապայեանը եկել է Բագու և մի կօնցերտ է տուել այնտեղի հասարակական ժողովարանում:

—

Թիֆլիսում Կովկասի շրջանական զինուորական դատարանում Նոյեմբերի 24-ին նշանակված է Գանձակի փոխ-նահանգապետ Անդրէեվի սպանութեան գործի քննութիւնը:

—

Երևանից հեռագրում են «Р. Сл.» լրագրին. «Նոյեմբերի 6 ին ժամանակաւոր զինուորական դատաստանը կախաղանի է դատապարտել էջմիածնի գաւառի հայ գիւղացիներին—Գնդամ Պօղոսեանցին և Սարիբէկ Կասայեանցին, որոնք մորթել են մի ամբողջ ընտանիք: Այդ ոճիրի դրդիչ պատճառ ենթադրվում է իբր թէ այն, որ սպանված ընտանիքն իր աղջկան մարդու է տուել ռուսի»:

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը որոշել է նորից համալսարան ընդունել Վարշավայի համալսարանից արձակված 111 ուսանողներին

—

Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական վարչութիւնը ստացել է ներքին գործերի մինիստրի օգնականի կարգադրութիւնը այն մասին, որ Թիֆլիսում, Բաթումում և Բագւում ներկայ Նոյեմբերի 15 ից պէտք է պօստով և հեռագրով փոխադրվող դրամը ցրվիչի ձեռքով տարվի հասցէատիրոջ տունը: Հեռագրով ստացված փողը պարտաւորապէս պէտք է տուն տարվի, իսկ պօստով ստացվածը՝ հասցէատիրոջ ցանկութեան համեմատ:

—

«Русь» լրագրում կարդում ենք. «Մենք հաստատ տեղեկութիւններ ստացանք, որ Վլադիմիր Ժ.-ի և Ա. Արտեմիևի Րօստօվի գործերի մասին գրված յօդուածների առիթով ցէնզուրան իր «veto»-ն է դրել. տեղական լրագիրների սրբագրութիւններից կարմիր մատիտը ջնջում է մեր լրագրից բերված կտորները: Բայց, պարոն ցէնզօր, իրօնիայով ասում է «Русь» ը, խօմ չէք կարող արգելել մեր լրագրի համարները հասցնելը մեր բաժանորդներին: Կը նշանակէ, կուզի արդիւնքն ինչ է լինելու: Մեր բաժանորդների թիւ աւելանալը Րօստովում: Շնորհակալ ենք...»

—

Արդարադատութեան մինիստրութեան մէջ ներկայումս քննվում է Սիբիրի մի քանի նահանգներում և շրջաններում երդուեալ դատաւորների դատաստան մտցնելու խնդիրը:

—

Պետական բանկը հրատարակել է Նոյեմբերի 1-ին իր հաշուեկշիռը: Երևում է, որ բանկը 20 միլիօն րուբլու նոր թղթադրամ է բաց թողել: Դրանով թղթադրամի ընդհանուր գումարը հասնում է 900 միլիօն րուբլու, որոնցից 56,866 րուբլու թղթադրամ միայն կամ բանկի դրամարկղում Նոյեմբերի 1-ին, իսկ միւս մասը ժողովրդի մէջ շրջանառութեան մէջ է: Բանկի ոսկին ցոյց է տալիս աճեցում և այժմ 1 միլիարդ րուբլուց աւելի է:

—

Նոյեմբերի 24-ին, Թիֆլիսի Արտիստական թատրօնում, հայոց Դրամատիկական ընկերութեան օգտին, դեֆիցիտը ծածկելու նպատակով, կայանալու է մի բարեգործական ներկայացում: Խաղալու են 1) «Օսկան Պետրօվիչը դժոխքում», 2) օրիորդ Աղամեան կարդալու է սցենադմօնօլօգ «Օտարութեան մէջ», 3) «Համբոյր» պիէսա 1 գործողութեամբ և 4) Կարա-Մուրզայի խումբը երգելու է զանազան երգեր:

—

Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալը. «Երկուշաբթի, Նոյեմբերի 8-ին կէսօրից յետոյ 4 ժամին անհետացաւ Թիֆլիսի Առաջական դպրոցի IV դասարանի աշակերտ Ալէքսանդրը (Սաշա) Միրզոյեանց, 16 տարեկան: Նշաններն են թուխ, միջահասակ: Նրա մասին, որ և է տեղեկութիւն ունեցողներին խոնարհաբար խնդրում են հաղորդել հետևեալ հասցէով. Թիֆլիս, Արաս-Աբաղեան հրապարակ, տ. Միքիմանօվի, բնակարան Անագչեանցի»:

—

Սուրմալուի գաւառի ԴԱՇԲՈՒՐՈՒՆ գիւղից մեզ գրում են «Ահա երկու ամբողջ ամիս է, որ մեր գիւղացիները փակված են տներում և դադարած է գաշտային պարապմունքը միշտ տեղացող անձրևների պատճառով, որ փչացրեցին բամբակի արտերը. առանց այդ էլ, արդէն ամեն բան փչացրել է «Ջոռ» ասած ախտը. մեզանում շատ սակաւ է այս տարի բամբակը. մեր խեղճ և աղքատ գիւղացիները նորից պիտի ընկնեն վաշխառու հարուստների ճանկը, առանց հինը տալու կնքեն նոր մուրհակներ, մանէթին 25 կոպէկ տոկոսով, կամ թէ հինգ մանէթին մի փութ բամբակ»:

—

ՍԱԼԻԱՆԻՑ մեզ հաղորդում են. «Ներկայումս այստեղ և բոլոր շրջակայքում տարածված է սաստիկ ջերմը, տուն չը կայ, որ հիւանդ չունենայ, մարդ չը կայ որ չը հիւանդանայ: Առհասարակ մեր կողմը յայտնի է, որպէս ծայրահեղ ջերմոտ երկիր, սակայն այժմս հիւանդացողները շատ շատ են: Զունկորների վիճակը սոսկալի է: Լսվում է, որպէս թէ մեր գաւառի (Ջէվադի) հեռաւոր գիւղերում խօլերայ կայ, մանրամասնութիւնները առ այժմս պակասում են:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Դարձեալ լուրեր միջնորդութեան մասին: Բեռլինից հեռագրում են «Русь» լրագրին, թէ Վաշինգտօնից հեռագրում են, որ եապօնական պրինց Ֆուշիման խնդրել է Րուզվելտ նախագահից իր վրա առնել միջնորդութեան նախաձեռնութիւնը: Մի բարձրաստիճան դիպլօմատ Բեռլինում արտայայտել է, թէ ցամաքային պետութիւնների յարաբերութիւնները որոշվել են արդէն երկու ամիս առաջ: Եթէ Ամերիկան այժմ հակումն ունէ միջնորդի դեր ստանձնել, նա բոլորովին մեկուսացած կը լինի: Գերմանիան ամենից շատ է հակառակ միջնորդութեան:

Եապօնական մի մրցումը: Եապօնական «Նիչի-Նիչի» լրագիրը հաղորդում է, որ Տօկիօում, սեպտեմբերի 25 ին կայացաւ հակա-ռուսական «Տաիրօ-դօէնկայ» դաշնակցութեան ժողովը, որի վճիռը յանդիմանում է պետական անձանց շատ գործողութեան համար, որ մղեց Եապօնիային դէպի պատերազմը, ոչ ցանկալի եապօնական ժողովրդի համար: Եապօնական կառավարութիւնը յանդիմանվում է և այն բանի մէջ, որ շտապեց րէֆօրմներ մտցնել Կօրէայում, առաջուց ձեռք չը բերելով Կօրէայի ժողովրդի և քաղաքական գործիչների համակրութիւնը: Կօրէայի խճճված վիճակը կը ստիպէ, ժողովի կարծիքով, Եապօնիային երրորդ անգամ զէնք վերցնել: (С. П. В.)

Ռուսաց կորուստները Շախէ գետի մօտ: «Indep. Belge» լրագիրը հետևեալ թուանշաններն է հաղորդում ռուսաց կորուստների մասին Շախէ գետի մօտ տեղի ունեցած ճակատամարտի մէջ. զինուորներ սպանված են 4086 և վիրաւորված՝ 23,542, թեթև վիրաւորված՝ 313, անյայտ կորած՝ 5327, ընդամենը՝ 33,268 հոգի. օֆիցէրներ—սպանված են՝ 188, վիրաւորված 700, թեթև վիրաւորված՝ 68, անյայտ կորած՝ 69. ընդամենը 995 հոգի: (Р. В.)

Միջնորդութիւն կարող է կայանալ: Սըր Թօմաս Բերկլէյ, անգլիական առևտրական պալատի նախագահը, վերադառնալով Բեռլինից, հետևեալ յայտարարութիւնն արեց «Սէն-Ջէմս» լրագրին. «Ինձ յայտնի է լաւ աղբիւրից, որ լօրդ Լանսդօունը և ֆրանսիական դեսպան Կամբօնը օգուտ կը քաղեն առաջին յարմար առիթից՝ խաղաղ միջնորդութիւն առաջարկելու»:

էր, յանկարծ խօսեց.

—Թիֆլիսում երկու անգամ եղել եմ. Խօ կը ճանաչես, աղա, դուրգար Ստեփանին, կամուրջի կշտին:

Սիրտը շահելու համար դրական պատասխան տուեցի:

—Դա իմ կնքահայրն է, ինքնաբաւականութեամբ արտասանեց նա և ոտի ուժգին հարուածով քար գլորեց անդունդը:

Տաթևի վանքը շրջապատված պարսպով, ահագին ժայռի գլխին բազմած դիտում էր հեռուն. Հոյակապ շարժվող սիւնը պարզ երևում էր և ես իսկոյն ճանաչեցի, որովհետև տեսել էի նկարների մէջ: Այլ ևս երկիւղ չը կար ճանապարհը խառնելու և մենք միմեանց մաղթելով ամեն տեսակ բարիք՝ բաժանվեցինք:

Մի քանի տասնեակ քայլ հեռանալուց յետոյ կրկին լսեցի գեղջուկի սրտալի ձայնը. «Ինչ լաւ կը լինէր, եթէ գայիք մեզի»:

Շոգը և քրտինքը նեղում էր մեզ և մենք փափագում էինք հանգիստ առնել սենեակի մէջ:

Վանքում մարդ չը կար: Միաբանները քարտուղարի հետ միասին կալ էին գնացել: Յաջորդը բացակայ էր: Անշնորք ծառան, որ ծառայել չը գիտէր, տուեց մեզ մի սենեակ: Բայց ո՞ր վանքում կայ շնորհալի ծառայ:

Շարժվող սիւնը ինձ հիասթափեցրեց: Հնար չը կար տեսնելու շարժվելու ձևը: Այն պատշգամբը, որտեղից մարդիկ ձեռքով հասնում էին սիւնի կատարին այլ ևս չը կար: Ինչպէս տեղեկացայ ոչնչացրել էին, որպէս զի սիւնին վնաս չը հասնէր յաճախակի շարժվելուց:

Ինչացո՞ւ է արդեօք այդ, եթէ հեռու տեղից եկած այցելուներ ստիպված պէտք է լինեն լոկ դիտելով բաւականանալ, չէ՞ որ ճարտարապետական ոչ մի արժանիք չունի արտաքինի կազմից: Խոստովանում եմ, ես գնացել էի այդտեղ գլխաւորապէս պատմական սիւնը տեսնելու և համոզվելու, որ իսկապէս շարժվում է այդ վիթխարի զանգուածը: Արդեօք դա չէ՞ նշանակում «վառած մոմ թաքախի տակ թագցնել»:

Բարկութիւնս եկաւ և որովհետև դիմացս միմիայն ծառան էր, անտեղի հայհոյանքները նրա գլխին թափեցի:

Այդ ապուշն էլ այնպէս ընդունեց, կարծես մեղաւորը ինքը լինէր:

Վրա հասաւ և քարտուղարը: Նրա հետ էլ սկսեցի կոպիտ կոպիտ խօսել: Քաղաքավարութիւնը բոլորովին անհետացել էր իմ մէջ: Նա երևի շատ փորձառու մարդ է: Այն ձևով պատասխանեց և բացատրութիւն տուեց, որ անմիջապէս մեղմացայ: Նա ինձ հաւատացրեց, որ բացի սիւնից վանքում կայ նաև ուրիշ հետաքրքրական բաներ:

Եւ իրաւ միւս առաւօտ կանուխ ցոյց տուեց ինձ ամեն բան, ինչ որ նշանաւոր էր: Այդ միջոցին ցաւելով յիշեցի, որ մինչև այսօր պ. Վրոյրը չէ կազմել այս նիւթերից մի լուսանկարչական հաւաքածու, ինչպէս հիանալի կերպով արել է այդ Անիի աւերակներից: Վերջը առաջնորդարանը դիտելուց յետոյ դուրս եկանք փոքրիկ պատշգամբը, ուր ոտս կոխելուն պէս շունչս դադարեց: Ինձ պատեց այնպիսի զգացմունք, կարծես երկնքի մէջ կախված լինէի: Ի՜նչ հրաշալի տեսարան ունէր: Բնութիւնը շատ եմ տեսել և շատ հիացել, բայց տեսածներիս մէջ սա մի ապօթէօզ էր: Նայում էի յափշտակված և չէի կշտանում:

Պատշգամբի տակ բացվել էր մի մեծ անդունդ, ուր փրփրադէզ գետակը սրընթաց վազում էր: Մի տեղ թագնվում էր, միւս տեղ դուրս ցայտում, մերթ զարնվում էր քարին ու փոշիանում, մերթ գլխիվայր գլորվում ու շըփոթութիւն գցում: Աջ կողմից ահագին ապառաժներ, ձախ կողմից անհելի լեռներ ծածկված հարուստ բուսականութեամբ ձգվում էին ընդարձակ տարածութեան վրա: Աւելի հեռու կապոյտին տուող լեռները տարբեր գագաթներով յաջորդաբար շարված էին իրար ետևից: Նրանց քամակին դարձեալ նշմարվում էին ինչ որ բարձրութիւններ, փաթաթված օթային շաղարշով, այնպէս, որ անկարելի էր գուշակել մերկ ապառաժներ են, թէ ստուերախիտ ծառաստաններ: Եթէ զօռ տաս աչքերիդ և համբերութիւն ունենաս, այս անհուն տարածութեան վերջին կորուչէ կատարեալ թափանցիկ մի շերտ, որ իսկապէս դարձեալ բարձրութիւններ են: Այս անեզր տարածութիւնը, որը Տաթևի փեշերից սկսվում է և յայտնի չէ, թէ որտեղ է մարում, այնպիսի տպաւորութիւն է անում մարդու վրա, որ դիտողը կաշկանդվում է, սիրտը լցվում է թռչունի ազատութեան սիրով և բուռն ցանկութիւն զալիս երգելու:

Արևի լոյսը և ամպերից ընկած ստուերները իրար յաջորդելով սահում են ձորի եկեղեցիների վրա: Մի զոյգ աղաւնիներ լոյսի մէջ սևին տալով իսկ շուաքի մէջ սպիտակին անհասատ ուղղութեամբ թռչում անցնում են: Եղանակը զով է և հանգիստ: Խորին լռութիւն պէտք է տիրէր ամեն տեղ, եթէ ձորի խորքերից խուլ աղմուկներ չը տարածէր փոքրիկ, բայց անհանգիստ գետակը:

Փառահեղ վանքը իր համաչափ կազմուածքով կանգնած է հսկայատուն ժայռերի գլխին և իր շուրջը դիտում:

Ինչ լաւ կլինէր եթէ մարդ երբէք չը զրկուէր կեանքից լոկ բնութեան հրաշալիքները դիտելու համար:

Գ. Բաշինջաղեան

լու համար։ Ես անձամբ գիտեմ, որ առ հասարակ, միջնորդութիւնը հնարաւոր է, քանի որ Պօրտ-Արտուրը չէ ընկել։ Քանի որ բերդը ռուսների ձեռքին է, ճապօնացիները չեն կարող պարծենալ որ և է աջողութեամբ ցամաքի վրա։ Եթէ Ռուսաստանը տար իր համաձայնութիւնը՝ լայն միջնորդութեան համար, նրա համայքը դրանից կարող էր աւելի մեծանալ։ Եթէ միջնորդութիւնը չը կայանայ, և Պօրտ-Արտուրը վերցնվի ճապօնացիներից, հետևանքները աղետալի կը լինեն ամբողջ աշխարհի համար։ Պատերազմը այդ դէպքում կերկարաձգվի երկար տարիներ։ Ես միայն մի միջոց գիտեմ խուսափելու այդ աղէտից—Անգլիան և Ֆրանսիան պէտք է վերցնեն իրանց վրա նախաձեռնութիւն խաղաղ միջնորդութեան գործում։ (Бирж. Вѣд.)

Ռուսական պատրաստութիւններ։ «Berl. Tagebl.» լրագրի Թղթակից Գետկէն, քննելով գործերի դրութիւնը պատերազմական բեմի վրա, Մուկդէնի մօտ, հեռագրում է, ի Թիւս այլոց, նոյեմբերի 1-ին. «ռուսաց բանակը շատ զօրեղ է ծանր պաշտպանութեամբ ամբողջ ճակատի վրա ծագեցին հզօր ամրութիւններ։ Անընդհատ փոխադրվում են երկաթուղիով Մուկդէնից բանակը վերմակներ և տաք հագուստ։ Ուտեստի բաշխումը կանոնաւորված է և կատարվում է կանոնաւոր, զօրքի առողջութեան վիճակը շատ գոհացուցիչ է։ Մուկդէնի տիրապետութիւնը կազմում է ռուսների համար մեծ առաւելութիւններից մէկը. ոչ նուազ կարեւոր է և այն, որ նրանց ձեռքումն է գտնվում և Տէլինը, որ կապված է Սինմինտին կայարանի հետ Լեաօխէի օգնութեամբ։ Բանակի մէջ տիրապետող ընդհանուր համոզմունքն այն է, թէ պատերազմը անպատճառ կը հասցնի փոփոխման։ Սիրելի «Նոյբեկի» Լինեվիչի զավուսար պահել է ամենքի վրա խրամատներ կեցով։ Վերջին շաբաթները առնուազ բանակը սաստիկ ուժեղացել է (Н. В.)

Ճապօնական կորուստները։ Լօնդօնում տեղեկութիւններ են ստացվել Չիֆուից, թէ ճապօնական կորուստները Պօրտ-Արթուրի մօտ հասնում են 70,000-ի (Р. С.)։

Ստեսսէլի մասին տեղեկութիւններ։ «Ռէյտերի գործակալութեան Թղթակիցը հաղորդում է, որ գեներալ Ստեսսէլը իր ստացած վէրքերից պառկած է եղել մի քանի օր։ Նա շարունակում է գործել վարել բերդի հրամանատարութիւնը և հրամայել է պաշտպանողներին աւելի շուտ մեռնել, քան անձնատուր լինել (Русь)։

Նոյն գործակալութիւնը հաղորդում է Չիֆուից, թէ, ըստ պատշաճ լուրերի, «Ռաստօրօպնի» նաւը բերել էր Ստեսսէլից մի հեռագիր, որով նա հարցնում էր Պետերբուրգից, թէ պէտք է արդեօք բերդը դիմադրէ մինչև վերջ, թէ յանձնել նրան նպաստաւոր պայմաններով։ Այդ տեղեկութիւններին բոլորովին հակառակ լուրեր են հասնում Պետերբուրգից։ Ասում են, որ «Ռաստօրօպնին» լաւ լուրեր էր բերում։ Գեներալ Ստեսսէլը, իր մանրամասն զեկուցման մէջ, հաւաստիացումն է յայտնում, որ բերդը կը դիմանայ մինչև բալտիական էսկադրայի գալը, եթէ ռումբերը չը վերջանան։ Ամեն հնարաւոր միջոցներ ձեռք են առնված՝ Պօրտ-Արտուր ռազմամթերք հասցնելու։

ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ ԵՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I

Անցեալ ամբիլի 19 ին Պարիզում մեռաւ Գրիգոր Կիւլպէնկ, պօլսեցի մի երիտասարդ, որ 1900 թ. Պարիզ էր եկել իր բարիտօնի ձայնը մարզելու և մտնելու երգիչութեան ասպարէզը։ Մի քանի ամիս, Պարիզեան յայտնի «Մասէ» տան մէջ երգեցողութեան դասեր վերցնելուց յետոյ, բարեկամների, գլխաւորաբար Ա. Չօպանեանի և Ա. Արմէնեանի խորհրդով՝ Թողել էր երգչութեան ասպարէզը և նուիրվել դերասանութեան, որին աւելի մեծ յարմարութիւններ ցոյց էր տալիս։ Դժբաղդ երիտասարդը օժտված էր ներքին և արտաքին խոշոր յատկութիւններով։ Նախ, իբրև բարիտօն ունէր բեմական գեղեցիկ, տաք, թափանցող ձայն։ Անկեղծ, գրաւիչ, արտայայտուն դէմք, որի վրա բացվում էին երկու սև, խոշոր, խորունկ աչքեր։ Թուխ, առատ գանգուր մազեր՝ շրջապատում էին նրա դէմքի հրապոյրը։ Մի խօսքով՝ Կիւլպէնկ կրում էր իր վրա ապագայ մի մեծ դերասանի բոլոր արտաքին բարեմասնութիւնները։ Մնում էր զարգացնել նրա մէջ ներքին ձիրքերը։ Ու հանգուցեալը՝ մի և նոյն «Մասէ» տան մէջ սկսեց դերասանութեան դասեր վերցնել Կոմէտի Ֆրանսէզի ծանօթ արտիստ՝ Պիէր Լոժիէից։ Գ. Կիւլպէնկ, երբ Պարիզ եկաւ շատ քիչ էր իմանում ֆրանսերէն լեզուն։ Բայց իր աշխատասիրութեան և բնածին ընդունակութիւնների շնորհիւ նա շուտով մեծ առաջադիմութիւն կատարեց ֆրանսերէնի և մանաւանդ արտասանութեան մէջ։

1901 թ. Պարիզի հայոց բարեգործական ընկերութեան երեկոյթին արտասանեց Պէշիկթաշլեանի «Բնար կուսին» քերթուածի ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, այնքան մեծ փայլով, որ ես նոյն երեկոյթի մասին «Մշակին» ուղարկած թղթակցութեանս մէջ մասնաւոր հաճոյքով արձանագրել էի նրա անունը։ Մենք այդ րոպէից զգացինք արդէն, որ խեղճ երիտասարդը կոչված էր իր ցեղի ուժեղ արտայայտութիւններից մէկը դառնալու։

Կիւլպէնկ հեռ գնեաէ առաջադիմելու վրա էր, երբ, մի օր, Ա. Չօպանեան նրան տարաւ ներկայացրեց Մունէ-Սիւլլիի՝ Ֆրանսիայի բեմական ժամանակակից ամենախոշոր դէմքին։ Կիւլպէնկ մեծ վարպետին առաջ արտասանեց Պէշիկթաշլեանի նոյն քերթուածի ֆրանսերէն թարգմանութիւնը այնքան մեծ աջողութեամբ, որ, ինչպէս պատմում է Չօպանեան, Մունէ-Սիւլլի՝ զարմացած ու զմայլված՝ տեղից վեր է ցատկել և իր երկու ձեռքերի մէջ առնելով երիտասարդ արտիստի գլուխը, մի քանի անգամ համբուրել է նրա ճակատից։ Եւ, գործնականապէս ցոյց տալու համար իր համակրութիւնը, Մունէ-Սիւլլի յօժարութեամբ հաւանել էր աջակցել Կիւլպէնկի գեղարուեստական զարգացման։ Մունէ Սիւլլի, որ մինչև այն ժամանակ ոչ ոքի դասեր աւանդելու նեղութիւնը յանձն չէր առել, թոյլ էր տուել, որ մեր ցեղակիցը շաբաթվայ մէջ մի քանի անգամ գնայ նրա մօտ և ֆրանսիացի և օտար կլասիկ հեղինակների գործերից հատուածներ արտասանէ։

Մի և նոյն ժամանակ Գրիգոր Կիւլպէնկ համակրութիւնը շահել էր Պօլ Մունէի, Մունէ-Սիւլլիի եղբօր, որ Կոմէտի-Ֆրանսէզի մեծագոյն դերասաններից և կօնսէրվատօրիայի տաղանդաւոր պրօֆէսօրներից մէկն է։ 1902 թ. յունվար ամսին՝ Կիւլպէնկ՝ երկու Մունէ եղբայրներից բաւականաչափ պատրաստված՝ ներկայացաւ կօնսէրվատօրիայի քննութեան, ընդունվեց օտարների վերաբերմամբ այնքան դժուարահաճ այդ հաստատութիւնից և մտաւ Պօլ Մունէի դասատան մէջ։

Մեր վաղամեռիկ հայրենակցի յաջողութիւնը այլ ևս անկասկած էր։ Նա մեծ քայլերով առաջ գնաց իր սիրած ասպարէզի մէջ և Մունէ-Սիւլլի չը վարանեց նրան վերցնել իր հետ և փոքրիկ դերեր յանձնել, երբ գնում էր Ֆրանսիայի գաւառական քաղաքները ներկայացումներ տալու համար։

Այնուհետև հայ տաղանդի առաջ լայն բացված էր համբաւի ճամբան։ Նա հրաւիրվում էր մասնակցել ոչ միայն հայոց բարեգործական ընկերութեան կազմակերպած երեկոյթներին, այլ և ֆրանսիական բարեգործական ցերեկոյթներին։

1902 թ. նա հրաւիրվեց մասնակցել «Նուվօ Թէատր»-ում տրվող մի ներկայացման և այդ մասնակցութիւնը նրա համար ճակատագրական եղաւ։ Նրան յանձնել էին հռօմայեցի մի զօրականի դեր, որը պահանջում էր մինչև կէս մէջքը մի պարզ «մայեօ»-ով—տրկօյով—բեմ դուրս գալ։ Կիւլպէնկ այդ ներկայացման ժամանակ մրսեց, սաստիկ հարբուխից բռնվեց և որովհետև նա դատապարտելի անխոհեմութիւն ունեցել էր իր հիւանդութեան ուշք չը դարձնելու և 15 օր շարունակ նոյն դերում բեմ դուրս գալու, թեթև հիւանդութիւնը բարդացաւ, փոխվեց թոքախտի սկզբնաւորութեան և վերջ ի վերջոյ այդ սարսափելի ախտը իջեցրեց նրան գերեզման։

Թոքախտի յայտնվելուց յետոյ, Կիւլպէնկ՝ բժիշկների խորհրդով՝ 1902-ի աշնան գնաց Եգիպտոս։ Նրա հայ և ֆրանսիացի բարեկամները յուզմունքով և խանդաղատանքով նրան ողջերթ մաղթեցին։ Մունէ-Սիւլլի՝ այդ առիթով նրան նուիրեց իր լուսանկարը, որի վրա գրում էր. «Գրիգոր Կիւլպէնկին, իմ սիրելի աշակերտիս և բարեկամիս՝ բոլոր սրտով մաղթելով առողջութիւն, փառք և բաղդաւորութիւն». իսկ Պօլ-Մունէ, իրանը՝ հետևեալ ձօնով. «Լաւագոյն մաղթանքներս քեզ հայ՚ար, դարձիր քաջառողջ—քո վարժի Պօլ-Մունէն»։

Գրիգոր՝ Եգիպտոսում բաւական կազդուրվեց և 1903 թ. գարնան վերադարձաւ Պարիզ։ Հարկաւոր էր, որ նա նորից գնար Եգիպտոս ձմեռվայ եղանակը այնտեղ անցկացնելու և բոլորովին առողջանալու համար։ Գրիգոր՝ հակառակ բարեկամների և ազգականների թախանձանքին՝ երկրորդ անգամ գործեց աղետաբեր սխալը և ամբողջ ձմեռն անցկացրեց Պարիզում։ Հոգով անձնատուր եղած իր արուեստին, նա չուզեց բաժանվել Պարիզից, առանց անցնելու իր տարեկան քննութիւնը կօնսէրվատօրիայում։ Իր առ երեկոյթ առողջութիւնից խաբվեց և ներկայանալով քննութեան, խաղաց «Օտելլօյի» նախանձի սկզբնաւորութեան մեծ ու ցնցող տեսարանը՝ Եագօյի հետ։ Կիւլպէնկի յաջողութիւնը անհագին եղաւ։ Նա ոչ միայն փոխեց դասատունը, այլ և կօնսէրվատօրիայի վարչութեան կողմից ստացաւ 300 ֆրանկի մի թօշակ։

Այդ քննութիւնից քիչ յետոյ, նրա խարխուլ առողջութիւնը քայքայվեց. գաղտնի հիւանդութիւնը մէջտեղ եկաւ զարհուրելի կերպարանքով։ Գրիգոր շտապեց գնալ ֆրանսիական Պօ քաղաքը։ Բայց փրկութեան ամեն յոյս մեռած էր։ Նա յուսահատ դրութեան մէջ վերադարձաւ Պարիզ և այս անցեալ ապրիլի 19-ին վախճանվեց, իր հետ թաղելով այնքան փայլուն, թանկագին, հաստատ յոյսեր, որոնց խորտակումը ցաւագին ու սրտաճմլիկ է ոչ միայն իր ազգականների և ծանօթների, այլ և նոյն իսկ իր ցեղի համար։

Կիւլպէնկի թաղումը կատարվեց մեծ շքով։ Յուղարկաւորութեան ներկայ էին բացի Պարիզի հայ գաղութի բազմաթիւ անդամներից, օր. Դէլվէր՝ Կոմէդի Ֆրանսէզի դերասանուհիներից և քառասուն հոգի, կօնսէրվատօրիայի աշակերտներից։ Այս վերջինները իրանց ողբացեալ ընկերոջ ծաղկեփնջերով ծածկված դագաղի վրա գետեղել էին մի արծաթազօծ դափնի։ Պօլ-Մունէ՝ իր ծանրապէս հիւանդ պառկած աղջկայ մօտ, Եգիպտոս գնացած լինելով՝ անկարող է եղել ներկայ գտնվելու յուղարկաւորութեան։ Իսկ Մունէ-Սիւլլի՝ և՛ իր եղբօր աղջկայ հիւանդութիւնից և՛ Գրիգորի մահվան գոյժից խորապէս յուզված՝ չէ կարողացել նոյն օրը վեր կենալ անկողնից և հրաժեշտի վերջին ողջոյնը տալ իր դժբաղդ սանին։ Գրիգոր թաղվել է Մօնպառնասի գերեզմանատանում։ Նրա ֆրանսիացի բարեկամները խնդրել են նրա եղբօրից, պ. Արտաշէս Կիւլպէնկեանից, որ թոյլ տայ մի մահարձան կանգնեցնել Գրիգորի շիրիմի վրա, իբր յիշատակ իրանց յարգանքին և ցաւին։ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան շնորհակալութեամբ ընդունել է առաջարկը։ Իսկ Մունէ-Սիւլլի՝ մտադիր է եղել մահարձանի վրա գետեղել իր ձեռքով քանդակված մի մետալիոն՝ Գրիգորի դէմքը պատկերացնող։

Այսպէս, հայ ցեղը՝ Գրիգոր Կիւլպէնկի վաղահաս ու ողբերգական մահով կորցրեց իր արդար պարծանքներից մէկը։ Բայց մեր սուգը կարող է մխիթարվել, որովհետև Կիւլպէնկի կորուստը փոխարինվում է այժմ մի հոյակապ յաղթանակով՝ որ տարել է դարձեալ մեր ցեղը, մի և նոյն Պարիզում, յանձին պ. Մաքսուտեանի։ Մինչդեռ այս տարի, մի կողմից, գերեզման էր իջնում Կիւլպէնկը, միւս կողմից յարութիւն էր առնում մեզ համար մի նոր Կիւլպէնկ, Զմիւռնիացի մի երիտասարդ, պ. Մաքսուտեան, որի մասին կը խօսենք յաջորդ անգամ։

Տ. Զաւէն

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

11 նոյեմբերի

ՊՕՐՏ ՍԱԻԴ, 11 նոյեմբերի։ Ռուսական էսկադրան Սուէզից հասաւ այստեղ։ Զգուշութեան ձեռք են առնված նախազգուշութեան և որ և է դէպքի առաջն առնելու մանրակրկիտ միջոցներ նաւերի ջրանցքով անցնելու ժամանակ։ Ռուսական դիպլօմատիական գործակալ կապիտան Շվակ և հիւպատոս Բրաուն շոգեշարժ բարկասով գնացին «Սիսօյ Վելիկի» ֆլագմանեան նաւը։ Մտնելով նաւահանգիստը, ռուսական էսկադրան փոխանակվեց սալիւտով բերդի հետ։ Ռուսական նաւային նուագախմբերը նուագեցին անգլիական ազգային հիմնը՝ նկատի ունենալով, որ նաւահանգստում էր գտնվում անգլիական «Ֆուրիօզ» կրէյսէրը։ Ռուսական պատերազմական նաւերի վրա դրըված են ապարատներ անթել հեռագրելու համար։ Նաւահանգիստը ազատ է։ Ռուսական նաւերը կընդունեն 3,000 տօնն քաղցր ջուր և ուտեստի պաշար, նոյնպէս և խոտ անասունների համար։

ՊԱԼԵՐՄՕ, 10 նոյեմբերի։ Ժամանեց Մեծ Իշխան Կիրիլ Վլադիմիրիչ։

ԼՕՆԴՕՆ, 11 նոյեմբերի։ Լօրդ Կէրզօն, Հնդկաստանի փոխարքան, ճանապարհ ընկաւ Հնդկաստան։

ՀՌՕՄ, 11 նոյեմբերի։ Իտալիայի և Շվէյցարիայի մէջ միջնորդ դատարանի մասին դաշնագիրն ստորագրված է։

ՍԱՆ ԼՈՒԻ, 11 նոյեմբերի։ Այստեղ ցուցահանդէսը դիտելու համար եղած ճապօնական իշխան Ֆուշիմայի թանկագին իրերը, 5000 դօլլար արժէքով, գողացել են գտնված հիւրանոցից։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 11 նոյեմբերի։ Բ. Դուռն անհնարին դարձրեց մակեդօնացի փախստականների վերադարձն իրանց տեղերը։ Նա դժգոհ է Սերբիայի հետ կայացրած համաձայնութեան յայտարարութիւնից, նոյնպէս և այն լուրից, որ Բօլգարիան պատուիրել է 81 բատարէա դաշտային թնդանօթներ։—Կառավարութիւնը կը համարէ իբր սպառնալիք Սև-Ծովեան նաւատորմի ծով դուրս գալը։

12 նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հեռաւոր Արևելքից պաշտօնական լուրեր նոյեմբերի 11-ին չեն ստացվել։—Գեներալ լէյտէնանտ Օդինցէվ նշանակվում է Կուբանի շրջանի պետ և նակազնոյ ատաման կուբանեան կօզակային զօրքի։

ԽՈՒԱՆՇԱՆ, 11 նոյեմբերի։ (Սեփ. Թղթ.)։ Նոյեմբերի 8-ին ճապօնացիները յարձակվեցին, բայց յետ մղվեցին մեծ կորուստով։ Մեր կորուստները—վիրաւորված է Խօրունժի Լապշակօվ. սպանված են 10 և վիրաւորված 30 զինուոր։ Երեկոյ օրը հանգիստ անցաւ։

ԵԱՐՕՍԼԱՎԼ, 11 նոյեմբերի։ Ռօստովից ժամանեց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը։ Վօկզալից մինիստրը գնաց Դէմիդօվի լիցէն։

ՊԱՐԻԶ (Հավաս)։ Ֆրանսիական պարլամենտական խմբի՝ միջնորդ դատարանի կողմնակիցների հրաւէրով, Պարիզ եկաւ շվէդական, նորվէգիական, դանիական պարլամենտների մօտ 70 անդամներ։ Վօկզալում նրանց դիմաւորեցին ֆրանսիական խմբի ներկայացուցիչները։ Այցելութեան նպատակն է նպաստել միջնորդ դատարանի մտքի զարգացման։

ԱԹԷՆՔ։ Սև ծովի վրա ոչնչացաւ «Էլպիս» յունական շոգենաւը, որի վրա 60 մարդ կար։ Բոլոր ջանքերը գտնել նրան մնացին ապարդիւն։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Դիրիմի մօտ թիւրքական զօրքերը ցրվեցին յունական չէտաները։ Սպասվում է մինիստրական կրիզիս։ Յայտնի չէ, նա ընդհանուր կը լինի, թէ մասնակի։ Ենթադրում են, որ բոլոր ջանքերը կը գործադրվեն՝ մինիստրութեան անկման առաջն առնելու։

ՍՕՖԻԱ։ Մինիստր-նախագահը և արտաքին գործերի մինիստրը յանձնեցին Թիւրքաց կոմիսարին բերանացի յիշատակագիր՝ Թիւրքաց իշխանութիւնների վերաբերմունքի մասին դէպի այն բռնութիւնները, որոնք գործվում են վերջին ժամանակներս Ադրիանօպօլի վիլայէթում ներումն ստացած փախստականների դէմ, որոնք վերադառնում են իրանց տեղերը։ Մինիստր-նախագահը, հիմնվելով թիւրքօ-բօլգարական համաձայնութեան 4 րդ յօդուածի վրա, հրաւիրում է Թիւրքաց կառավարութիւնը անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել վերադարձած փախստականների կեանքի և գոյքի պաշտպանութեան համար։

ՏՕԿԻՕ, 11 նոյեմ. (Րէյտէր)։ Հրդեհը Պօրտ-Արտուրում սկսվեց նոյեմբերի 9-ին կէսօրին և շարունակվեց 14 ժամ։ Պօրտ-Արտուրի ճապօնական բանակի գլխաւոր շտաբի պաշտօնական հեռագիրը հաստատում է այդ տեղեկութիւնները, կցելով, թէ հրդեհը բանակից գինարանի մօտ։ Պատճառը ծովային թնդանօթի հրաձգութիւնն է։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 10 նոյեմ. (Րէյտէր)։ Տեղի ունեցաւ մի քանի ընդհարումներ խուզարկու խմբերի հետ։ Ռուսները գերի վերցրին 11 հոգի։ Պուտիլեան բլրի շտուրմի ժամանակ տեղի ունեցաւ ձեռացի կռիւ։ Ճապօնացիները յետ մղվեցին սուիններով։ Հրացանային կրակը շարունակվեց միայն վեց վայրկեան բայց շատ զօրեղ էր։ Նշանաւոր է, որ սպանված ճապօնացիներից վերցրած բոլոր հրացանները, կոտրված էին գնդակներով։ Ռուսները կորցրին 30 մարդ։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 11 նոյեմբերի (Րէյտէր)։ Վերջին երկու օրվայ ընթացքում լսելի չէ թնդանօթաձգութիւն։

ՃԱՊՕՆԱԿԱՆ ՄԱՆՋՈՒՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՇՏԱԲ, 10 նոյեմբեր. (Րէյտէր)։ Նոյեմ. 9-ին 600 ռուսներ յարձակվեցին ճապօնական պիկէտը Էսենլունշինի մօտ։ Ճապօնական պահակային կայանը հեռացաւ դէպի գլխաւոր

զօրախումբը: Դիւզը այրւեց ռուսների ձեռքով: Նոյեմբերի 10-ին, լուսաբացին ռուսները մի քանի անակնկալ յարձակումներ գործեցին երկաթուղային կամրջի մօտ, Շախէի և Պաուտցենէի վրայով, բայց յետ մղւեցին:

ՄՈՒԿԴԵՆ, 11 նոյեմբերի: Ռուսական «Օլեգ» և «Իզումրուդ» կրէյսերները, մէկ օժանդակ կրէյսեր և մէկ հակա-ականանաւ գնացին 7 ժամին երեկոյեան:

ՊՈՐՏ ՍԱՒԴ, 11 նոյեմբերի (Բէյտեր): «Սիսոյ Վելիկի» գրաւման դուրս եկաւ, որ յաճախ ... «Կամչատկա» և «Էմերալդ» ... դէպի յարձակողական դիրքը ... [illegible]

ԿԱՐԴԻՖ (Բէյտեր): Բոլորովին խաղաղ էր, որ ամէն քննութեան վերջում ... [illegible] ... Նրանք 100,000 տոնն ածուխ ... 300,000 տոնն ածուխ, որ Ռուսաստանի կառավարիչ 1905 թւի սկզբում:

ԼՕՆԴՕՆ. «Բէյտերի գործակալութեան» Քեյթ-Քաւնըի կողմից ... [illegible]

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Գեներալ-ադիւտանտ Կուրոպատկինի ամենահպատակ հեռագիրը 1) Նոյեմբերի 10-ից. «Նոյեմբերի 10-ի լոյս գիշերը մեր զօրքերի գտնվող ճակատի կամաւորները խուզարկութիւններ կատարեցին և գիշերանցին 11 նաւատորմիղներ: Վերադարձին ճակատի ... Վերադարձին մասին ամենախոնարհաբար զեկուցանում եմ Ձեր Կայսերական Մեծութեան» — Գեներալ-լեյտենանտ Սախարովի հեռագիրը գլխաւոր շտաբին 1904 թւի նոյեմբերի 12-ից. «Նոյեմբերի լոյս 11-ի գիշերը ... [illegible] ... ընդհարումների մասին»

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ՔԱՓԱՆՒՈՒԻ ՏԻՖՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ
Տ. ԽԺԻ
ԼՈՒՍԱԴԻՄԻՆ

Վէպը, երկրորդ տպագր. գինն է 1 րուբլի: Դիմել Baku, Книжный маг. С. Д. Арутюнова. (ա. օ.) 24—25

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզային և սիֆիլիսային հիւանդութիւններ,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 և երեկոյեան, 6 ժ.—9 ժ. Գոլլիոս, Սոմխեթական փ. № 20. (ա. կ. եւ) 24—30

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գր. Տէր-Գրիգորեանց

ընդունում է հիւանդներին—Ներքին (մասնաւորապես կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. ... [illegible] ... տեղեփոնը 825. (չ. Ն. չ.) 105—105

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Ա. Յ. ՔԱՓԱՆԵԱՆ

Վեներական և սիֆիլիսային,—Ներքին և ... ընդունում է ամեն օր 9—11 ժ. առաւօտ և 5—7 ժ. երեկոյեան Վելեամինովսկայա փողոց, № 13. տ. Սափարով: (ե. Տ. կ.) 23—30

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Ձեռնարկութեամբ կայսերական թատրոնների արտիստ Լ. Ի. Ռոնեկոյի

Այսօր, շաբաթ, նոյեմբերի 13-ին, 5-րդ գալա ներկայացում, մասնակցութեամբ տ.տ. Նեկրասովի, Զարուգինայի, պ.պ. Բողդանովսկու, Ռոնեկոյի, Պարուբինոմալոյ, Մակէտի ... և Մուրոմցովի կը ներկայացվի
«Ֆ Ե Ն Ե Լ Լ Ա»
օպեր. 5 գործ. երաժ. Օբերի:
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8 ին:

Վաղը, կիրակի, նոյեմբերի 14-ին, մասնակցութեամբ Լ. Ի. Ռոնեկոյի, կը ներկայացվի ՆԵՐՕՆ, օպերա 4 գործ. 6 պատկ. երաժ. Ռուբինշտէյնի: Երկուշաբթի, նոյեմբերի 15 ին ... կը ներկայացվի I ՕՆ-ՎՈԼԿԵՒԻ ՑԻՐԻՈՒԼԻԿ օպեր. 3 գործ. երաժ. Ռոսսինի. II M-lle ՖԻՖԻ, օպեր. 1 գործ. երաժ. Կիւի.

Պատրաստւում են ներկայացնելու 6-րդ գալա ներկայացումը ... նոյեմբերի 19 ին ԱԼԵՕՍ, օպեր. 1 գործ. երաժ. Ռուբինշտէյնի: Կառավարիչ Ի. Ա. Կէյէր 1—1

Երգահան՝ հասատարմատար
Ս. Ս. ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆՑԻ

„Практическое Руководство“ для составленія бумагъ по дѣламъ Гражданскаго Судопроизводства въ ЗАКАВКАЗСКОМЪ КРАѢ, изд. 1904 года“.
Գինն է 1 րուբլի.

Վաճառվում է Թիֆլիսում, հեղինակին, ... գրավաճառանոցներում (Прис. повѣр. С. С. Меликъ-Адамову, Тифлисъ, Межевая ул., д. № 40) 10 օրինակից աւելի պատուիրողները ստանում են 20% զեղջ և ... չեն վճարում: ե. չ. 1—30

I
Յովհ. Արարատեանի
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ
ա., բ. և գ. տարի

Դիմել հետեւեալ հասցէով Александрополь, M-lle Сирануйшѣ Арабаджіанцъ.
II
Ցովհաննէս Արարատեանի նոր հասցէն՝ Ростовъ н/д., Уголъ Пушкинской ул. и Большого проспекта д. № 152 Оболешевой. չ. չ. 2—10

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ — ԱՐԱՄԵԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ
Կիրակի, նոյեմբերի 14-ին
Հայ թատերասէրների խումբը մասնակցութեամբ տ.տ. Զարեյեւի, Աբաբեանի, պ. Սանթուրեանի կը ներկայացնէ
I
ԲԱՂԴԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ
Կոմ. 3 արար. հեղ. Պարոնեանի, փոխ. Սարգսեանի և Վրոյրի:
Բաղդիկի դերը կը կատարէ պ. Սանթուրեանցը
II
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ
Կոմ. 1 գ. հեղ. Պարոնեանի
Մասնակցում են.—Տ.տ. Աբաբեան, Զարեյի, օր. Բուլուլովա, պ.պ. Սանթուրեան, Աբրահամ, Աստոն, Ֆուլադեան, Երուանդեան, Լուշբարեան, Ճեւլեան և ուրիշ.
Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան:
1—1 Դերեկցիա—Աբաբեան

Լոյս տեսաւ վերջ գրականութիւնից № 5.
ՒՍ. ԷՆԿԱԼԱՉԵ
Լուսնեակ Գիշերին...
էսկիզ
Գինն է 5 կոպ.
Դիմել Զաքարիա Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցը» 2—2

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն
Շաբաթ, նոյեմբերի 13-ին
Գ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑ
Մասնակցութեամբ գիտնականների և թատերասէրների կը ներկայացնէ
Խ Ա Ն Ո Ւ Մ
կոմեդիա 3 գործ. հեղ. Ցագարելի, Թարգմ. Աբարսեանի:
Մասնակցում են.—Տ.տ. Սոլանեան, Մասինեան, Մելիքեան, Վարդուհի, պ.պ. Ամասունի, Երուանդեան, Դուրյեան, Ցարութիւնեան և Տէր Դաւթեան:
Սկիզբն է 8½ ժամին երեկոյեան:
(չ. ու. չ.) 3—3

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւնների
ԲԺԻՇԿ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆՑ
Ընդունում է ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 9 ից մինչև 11-ը, երեկոյեան 5-ից մինչև 7. ... Օլղայի ... փողոց, տուն Դիբուևեան № 30, տելեֆոն № 847. (կ.ե.չ.) 15—15

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Ա. Սուխիասեան
Ընդունում է առաւօտեան 9—2 և 5—7, Վեհեան (ա. օ. լեամինսկայա փ. № 8. 2—100

Կ Ա Ր Ա Ս Ի Ն Ե Ր
ծախվում է «Modern» ոճով շինված—բուֆետ, գրքերի պահարաններ, էտաժերկաներ, փոքր պահարաններ, սեղաններ, Նարդիներ, սեղանատան աթոռներ և այլն, նոյնպէս և ընդունվում են ամբողջ սենեակների կահ կարասիների պատուէրներ
Իւնկերների դպրոցի դիմաց
ԿԱՐԼ ՖՐԱՆԿԷ
հեռախօս № 301
(չ. կ. չ.) 1—3

Պ Ա Ր Ի Զ Ի Դ Ե Ղ Ա Գ Ո Ր Ծ Ի
ՍԱՆՏԱԼ ՄԻԴԻ
ԹՈՅԼ Է ՏՐՎԱԾ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ
Այս կապսիւլների մէջ պարունակված զուտ սանտալի էսսենցիան բժիշկները խորհուրդ են տալիս գործածել անորէի (գաղտնի հիւանդութիւնների) դէմ, կոպայ-բալզամի և կուբեբայի փոխարէն: Նա ներգործում է աւելի արագ, չէ յոգնեցնում ստամոքսը, ոչ մի հոտ չէ պատճառում և ոչնչացնում է փսխումն ու կլտիկը:
Կեղծիքներից խուսափելու համար պահանջեցէք իւրաքանչիւր կապսիւլի վրա սև տառերով դրոշմված նիշը:
Պահեստը Ռուսաստանի գլխաւոր դեղատներում.
(5, 10, 15, 20 և 25) 2—25

1865. Մոսկվա — 1870. Ս.-Պետեր. — 1882. Մոսկվա — 1896. Նիժնի-Նովգ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ
և ուրիշ ռետինէ գործուածքների համար
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ պարգեւի
(CRAND-PRIX)
ՊԱՐԻԶԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԻՍՈՒՄ
արժանացաւ Ռուսաստանի համար
ՄԻՄԻԱՅՆ
ՌԵՑԻՆԵՉԷՆՆԵՐԻ
ԱՐԴԻՒՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ
ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ
ընկերութիւնը Ս. Պետերբուրգում, որ հիմնված է 1860 թւին:
Խադրում է ուշադիր կրկնակօշիկ գնած ժամանակ ուշք դարձնել նրանի դրօշմանիշի վրա, մանաւանդ ընկերութեան հիմնարկութեան թւականի վրա— „1860“ և „С.-ПЕТЕРБУРГЪ“ բառի վրա՝ կարմիր եռանկիւնու մէջը (գործարանի դրօշմանիշը):
Մեծ քանակութեամբ վաճառում է
„ՆԷՕՊՕԼԴ ՆԷՑՇԷԼԼԷՐԻ“
Առևտրական Տունը
Ս. Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Րիգայում, Օդեսսայում, Եկատերինոսլավում, Րոստովում (Դոնի վրա), Խարկովում, Իրկուտսկում, Տաշկէնտում և
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ 14—80

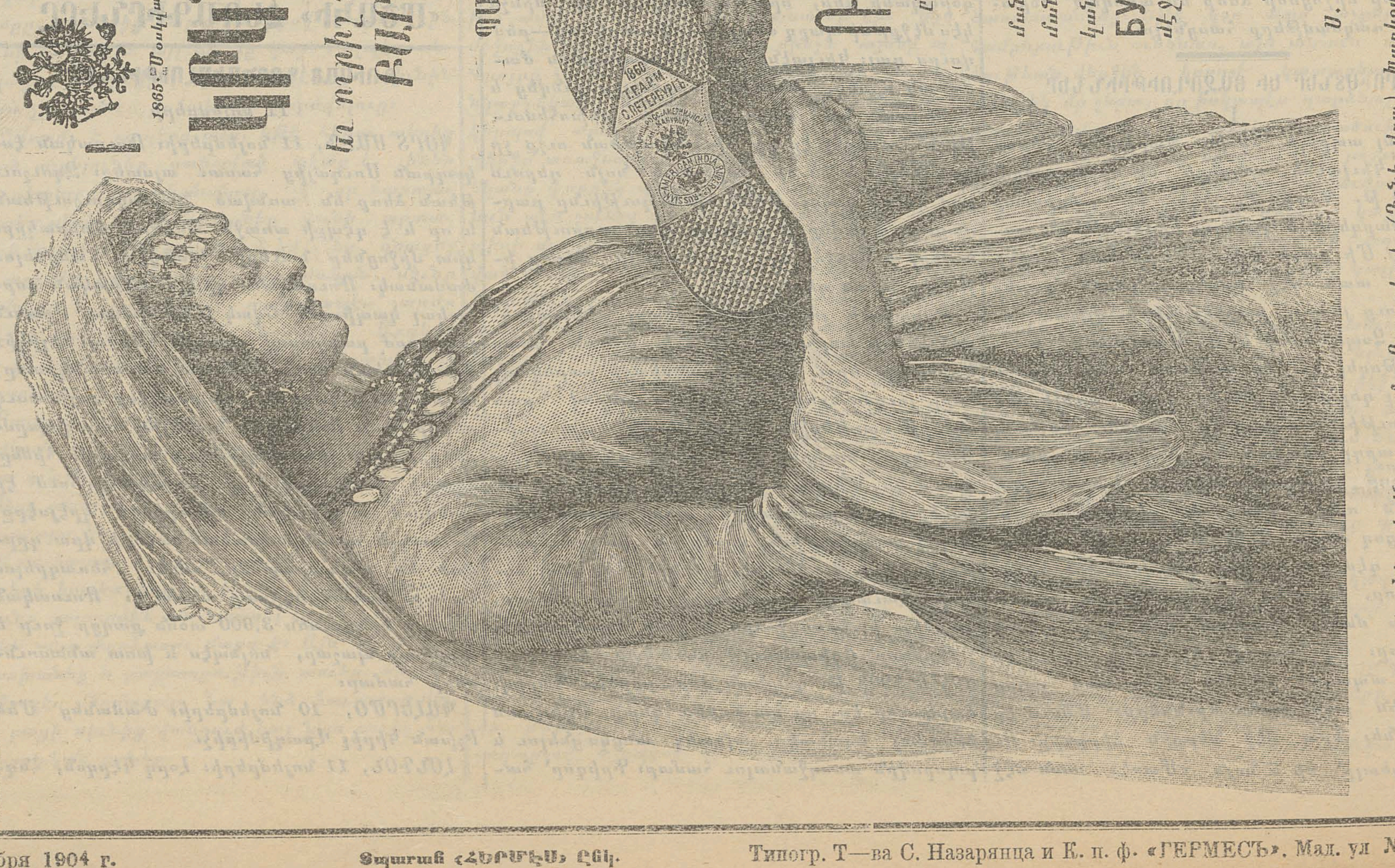

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 12-го ноября 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» Ընկ. Типогр. Т—ва С. Назарянца и К. п. ф. «ГЕРМЕСЪ», Мал. ул. № 15